

Svet med obema vojnama

1. Navedite vse pomembnejše mirovne pogodbe, ki so bile sklenjene ob koncu prve svetovne vojne.
 - versajska (28. 6. 1919)
 - saintgermainska
 - neuillyska
 - trianonska
 - +rapalska (12.11.1920)
2. Novo nastale države po vojni:
 - Finska
 - Estonija
 - Latvija
 - Litva
 - Poljska
 - Madžarska
 - Jugoslavija
3. Kdo je Anton Codelli ?
 - Slovenski izumitelj -> patentiral svoj mehanično-optični sistem
4. Velika svetovna gospodarska kriza! (vzroki, posledice, »New-Deal«)
 - 1920-1923 Prva gospodarska kriza; vzh.: tehnološki napredok (razmah proizvodnje), posl.: hiperproizvodnja (ZDA), hiperinflacija(Nemčija), nestabilne družbene zlasti politične razmere, boj za kolonije, tržišča in surovine ...
 - 1929 Druga gospodarska kriza ; Wallstreet (črni četrtek/petak) – zaprtje banke in borze (posledice čutile vse EU države razen I in SZ); posl.:zmanjšanje proizvodnje, množično odpuščanje delavcev, padanje cen vrednostnim papirjem.
 - New-Deal – pomoč države (Rooswelt) --> javna dela, pomoč kmetov, davčne olajšave
5. Simbol in življenski stil vihrovih dvajsetih let!
 - Ples Charlston; živ. stil: hlastanje po hitrem zaslužku, bogastvu in uspehu, rast življenske ravni, potrošništvo
6. Kaj je komiterina in kako je nastala? (kje in kdaj je bila ustanovljena)
 - Komiterna je III. komunistična internacionala ustanovljena marca 1919 v Moskvi; naloga komiterne je izvedba socialne revolucije na svetu.
7. Imenuj dve totalitarni ideologiji s korporativističnim oz. kolektivističnim ekonomskim sistemom !
 - Fašizem, Stalinizem

8. Kaj je ljudska fronta ? (Francija, Španija)
 - združena levica (ovedla 40-urni delavnik, plačan dopust, kolektivne pogodbe)
 - zveza socialistov levih meščanskih republikancev (Šp)

Glavni namen, povezovanje demokratičnih gibanj in strank
9. Razloži pojme: nacionalizem, šovinizem, diktatura, kolektivizem, korporativizem, totalitarizem
 - nacionalizem: pretirano povdarjanje lastnega naroda
 - šovinizem: poveličevanje lastnega naroda, podcenjevanje drugih, razpihovanje sovraštva in nestrnosti do drugih
 - diktatura: državna oblika v kateri ni demokratičnega odločanja. Ljudje nimajo možnosti za nadzor ali menjavo tistih, ki so na oblasti.
 - kolektivizem: prepričanje, da je družba pomembnejša od posameznika, zato se ji mora le-ta podrediti.
 - korporativizem: solidarnost med vsemi družbenimi sloji (carta del lavoro)
 - totalitarizem: sistem, v katerem je vsa oblast v rokah ene osebe ali skupine, ki ureja odnose na vseh družbenih področjih brez pravnih omejitev.
10. Ugotovi skupne značilnosti držav, v katerih se pojavljata fašizem in nacionalizem
11. Kdo je pomagal Mussoliniju na oblast?
 - Vojska, veleposestniki, veliki industrialci.
12. Razloži najpomembnejše geslo it. fašistične osvajalne politike!
 - »Mare nostrum« -simboliziralo fašistične težnje po obnovitvi sredozemskega rimskega imperija
13. Kako je bila sprejeta versajska pogodba v Nemčiji?
 - Nemci so to občutili kot strahotno ponižanje, kot »dokument sovraštva«
14. Kdo je tvoril weimarsko koalicijo?
 - Socialdemokrati, katoliški center, demokratska stranka
15. Od kdaj do kdaj je obstajala wiemarska republika? Kaj je bilo značilno za njen politiko ?
 - od 6.2.1919 do 30.1.1933
 - politika; načrtna inflacijska politika je zlasti prizadevala srednje in nižje sloje, finančno nestabilna, demokracija ogrožena ...
16. »Pivniški udar« v Munchnu leta 1923 in posledice!
 - Hitlerja so po neuspelem pivniškem udaru obsodili na pet let zapora (v bistvu 9 mesecev). Tam je napisal knjigo Mein Kampf (Moj boj), v kateri je prikazal svoje politične in socialne nazore.

17. Kaj je NSDAP?

-To je Nacional-Socialistische Deutsch Arbeit Spartei, ali po naše nacionalsocialistična nemška delavna stranka

18. Kdaj je Hitler dobil mesto kanclerja in kdaj je postal predsednik države?

-mesto kanclerja mu je izročil general-feldmaršal Paul von Hindenburg

30.1.1933

-predsednik države pa postane 2.8.1934, oz. po smrti Hindenberga.

19. Kaj je nacionalsocializem?

-je oblika nemškega fašizma --> nacizem

20. Razloži: SS, SA, gestapo

-SS: elitni nacistični oddelki

-SA: vojna milica

-gestapo: tajna državna policija

21. Posledice požiga Rajhstaga za ustavnost Nemčije!

-Podtaknjeni požar so izkoristili za sprejem izrednih odlokov. Z njimi so odpravili temeljne ustavne pravice. Vlada dobi pravico do izdaje zakonov brez udeležbe parlamenta. Velika pooblastila dobi gestapo.

22. »Noč dolgih nožev«(30.6.1934)!

-SS obračuna z SA in Rohmom.

23. »Kristalna noč« (1938)

-razdejali so sinagoge, židovske trgovine, poslali na tisoče židov v koncentracijska taborišča.

24. Zakaj so nacisti ustanavljali koncentracijska taborišča?

-V taborišča so sprva zapirali politične nasprotnike (komuniste, socialiste, antifašiste), kasneje pa so jih uporabili za genocid nad židi

25. Priključitev Avstrije k tretnjemu rajhu

Anschluss – 1938. Plebiscit na katerem je skoraj vse ljudstvo reklo za.

26. »Munchenski sporazum«!

Chamberlain podpisal l.1938 sporazum(oz.dogovor o Čehoslovaški) z Nemčijo, s katerim si je neposredno pridobila Sudete, posredno pa oblast nad celo srednjo evropo.

27. Navedi vzroke za rast nacionizma na Japonskem!

-kriza konca 20. let (padec cen riža in svile, ter demografska rast)

-ZDA prepove priseljevanje Azijcev

-omejitev rasti jap. mornarice

28. Položaj VB in Francije v obd. med obema vojnama!

VB:

- velika ind. sila (traktorji, motorji)
- stalna brezposelnost
- vodilno vlogo so prevzeli laburisti
- nevtralna in popustljiva zun. politika

FR:

- kljub inflaciji, pomanjkanju moške delovne sile in še vedno večinsko agrarno gospodarstvo, desetletje po vojni še najbolj stabilno
- notranje nestabilna
- v veliki defenzivi --> ni se bila zmožna postaviti v bran svojih zaveznikov

29. Kaj je vojni komunizem ? (od kdaj do kdaj)

Pojavil se je v Rusiji (1920-1921). Nacionalizirali so banke, veliko industrijo, veleposestva, prometno infrastrukturo, nato pa še mala in srednja podjetja --> zaostalost in neučinkovitost

30. Kaj je značilno za NEP ?

Nova ekonomska politika: obnavljanje tržnih mehanizmov; opuščena zamisel of hitri kolektivizaciji, dopuščeno najemanje zemlje, manjša in srednja podjetja prešla v roke zasebnih lastnikov + sklep o elektrifikaciji, industrializaciji in kolektivizaciji (na vasi)

31. Socializem kot totalitarni režim!

-Zatrje individualnosti, državno nasilje, delovna taborišča, pomanjkanje vsega....

32. Španska državljanska vojna!

Potem ko je v Španiji zmagala levica-republikanci (Ljudska fronta) je Franco (desnica) izvedel državni udar (julij 1936).

Franco je zmagal (apr. 1939) predvsem po zaslugi Nemčije in Italije (condor). Republikanci so tudi dobivali pomoč (javno podpora-PEN, in iz SZ), vendar so vseeno izgubili.

JUGOSLAVIJA IN SLOVENIJA MED OBEMA VOJNAMA

33. Najpomembnejše stranke in njihovi programi glede nastanka južnoslovenske države

Centralistični tabor:

NRS

JDS > SDS

KDK

Federativni tabor:

JMO (za avtonomijo BIH)

HKS (za hrv. avtonomijo)

SLS (avtonomija SLO –preds. Anton

34. Niška, Majniška, Krfska, Ženevska deklaracija!

-Niška: Srbski obrambni sistem – osvoboditev Srbov, Hrvatov in Slovencev (ki so bili tedaj pod Avstro-Ogrsko) – prvič omenjeno povezovanje v SHS

-Majniška: Izda jo Jugoslovanski poslanski klub; Anton Korošec: združitev SHS znotraj monarhije AO (neposredno cilja na razpad). Majniška deklaracija uspe: 29. 10. 1918 nastane Država SHS, ki združi jugoslovanske narode znotraj monarhije. Monarhija razpade.

-Krfska: Izda jo Jugoslovanski odbor (1915). Predvideva združitev vseh jugoslovenskih narodov, tudi tistih izven monarhije v popolnoma novi državi neodvisni od AO.

-Ženevska: predvideva konfederativno ureditev, vendar jo ne prizna ne regent Aleksander, ne srbska vlada.

35. Narodni svet in Narodno vjeće.

Ker so vse tri stranke na slovenskem imele zahtevo po zedinjenju (v državo SHS), so ustanovili Narodni svet (avg. 1918). Podobno na Hrvaškem Narodno vjeće. 29. okt. pretrga Hrvaška zveze z Avstroogrsko, enako Slovenija --> združitev v državo SHS.

Kmalu zatem 1.12.1918 regent Aleksander razglaši združitev Srbije z državo SHS v kraljevino SHS.

36. Nacionalna sestava nove države!

39% Srbov in Črnogorcev

24% Hrvatov

8,5% Slovencev

? % mešano prebivalstvo in ostali

37. Gospodarstvo v Kraljevini SHS ! (položaj Slovenije)

Sprva hude gospodarske težave. Ekonomski politika zastavljena tako, da se je čimveč denarja stekalo v Beograd. Trgovina je bila prosta, kar je povzročilo špekulacije.

Delavski in srednji sloji so plačevali ceno nove države z veliki draginjo, nizkimi mezdam, minimalnim soc. in zdravstvenim skrbstvom, brezposelnost ...

38. Vidovdanska ustava!

Prva jugoslovanska ustava, ki so jo sprejeli 28. 6. 1921. Temeljila je na monarhiji, centralizmu in unitarizmu. /garant srbske nadvlade >izsiljena monarhija s Karadjordjević

39. Diktatura kralja Aleksandra!

Zaradi streljanja v parlamentu in izrednih razmer, vzpostavi kralj Aleksander diktaturo. Značilnosti te diktature:

- razveljavil ustavo
- ukinil parlament in imenoval vlado
- pregon političnih nasprotnikov
- elitev Jugoslavije na banovine
- oktuirana ustava, ki je dala kralju večino pooblastil

40. Elitev Jugoslavije na banovine!

Z dekretom je bila jugoslavija razdeljena na 9 banovin, imenovanih po rekah.
V del Slovenije – dravska banovina

41. Pристоп к тројнему пакту и последице!

25.3.1941, повзрочи упор в држави... то разбесни Hitlerja, нападе Jugoslavijo.

42. Narodna vlada in njeni poskusi reševanje politike meje! Boj za meje (samooris)1

- Narodna vlada je skrbela za mir in red, gospodarstvo, preskrbo, promet, šolstvo, znanost, kulturo
- prizadevala si je za združitev slo. etničnega prostora
- organizirala slo. vojsko

Boj za meje:

Italija –Trst, Gorica

Koroška, Štajerska

43. Koroški plebiscit !

Glasovanje o pripadnosti koroških Slovencev. Koroško so razdelili na cono A in cono B. Glasovanje v coni a je bilo pozitivno za Avstrijo.

44. Katoliški, liberalni, socialistični tabor na Slovenskem!

Katoliški tabor: SLS (kmetje) – najmočnejša stranka. Povdarjena vloga cerkve v družbi.

liberalni tabor: Državnocentralistični program, ločitev cerkve od države, moderno šolstvo...

socialistični tabor: nima večje vloge...komunisti, OF

45. Gospodarstvo na slovenskem !

Neučinkovitost agrarne reforme, težave v kmetijstvu, kmečki dolgovi, industrija bolje razvita (vendar še zmeraj zaostala) ,najmočnejša tekstilna industrija, gospodarstvo močno odvisno tudi od tujega kapitala, delavci imajo nizko življ. raven

46. Kdaj je bila ustanovljena ljubljanska univerza?

1919

47. Slovenci v zamejstvu!

Obstoj manjštine so zanikali oz. skušali asimilirati (IT., A , MADŽ.)

48. Razloži pojme:

- investitor: vlagalec denarja v podjetje, za katero misli, da bo imela več profita kakor investita.
- charleston: živahni ples, simbol vihrovih 20. let
- klerofašizem: politično in idejno sodelovanje Cerkve s fašizmom
- intervencija: poseg kake države v zadeve druge države z namenom vzdrževanja ali spreminjanja obstoječega stanja.
- revanšizem: težnja po maščevanju za vojaški poraz
- militarizacija: vpoklic v vojsko
- genocid: uničenje, iztrebljanje naroda; končna rešitev židovskega vprašanja
-->smrt
- »Davidova zvezda« zvezdo, so morali nositi vsi židje, kot znak poniževanja.
- sinagoga: židovska molilnica
- prohibicijski zakon: zakon s katerim so prepovedali proizvajanje in prodajanje določenih izdelkov
- PEN: mednarodno združenje književnikov. 1921-London
- jekleni pakt
- protikomiternski pakt: Sklenjen med Nemčijo in Japonsko 1936
- Mein Kampf : Hitlerjeva knjiga, napisana v zaporu. V njej zapisal svoje politične in socialne nazore.
- Chamberlain: vodja konservativne stranke, večkrat minister, predsednik vlade... podpisal munchenski sporazum
- Daladier: fr. politik, sopodpisnik munchenskega sporazuma
- Molotov;sovj. politik, zunani minister
- dominion: ime za tiste dežele brit. imperija, ki so do bile notr. avtonomijo in lastno parlamentarno vlado
- unitarizem: težnja ali politično delovanje za tako obliko zvezne države, ki omejuje samostojnost držav članic
- oktroirana ustava: vsiljena ustava
- puč: prevrat ali poskus vojaškega prevrata ->pučist
- plebiscit: splošno ljudsko glasovanje o zakonih oz. o spremembri drž. pripadnosti kakšnega ozemlja
- os Rim-Berlin: uradno zavezništvo, ter gospodarska povezava med Nemčijo in Italijo
- punktacije : zahteve meščanskih strank (SLS je zahtevala samostojen položaj Slovenije v jugoslovanski državi)
- protektorat: zaščitništvo ene države nad drugo. Zaščitniška država v celoti

- Britanska Skupnost narodov: skupnost neodvisnih držav in odvisnih ozemelj, ki so bila ali so še pod brit. oblastjo in so v tej specifični obliki med seboj povezana.
- TIGR: Trst, Istra, Gorica, Reka (vrnitev izgubljenih mest) nastal iz želje po radikalnejšem odporu fašizma
- Obznana: akt Jug. vlade (dec. 1920) s katerim je bila prepovedana komunistična stranka in propaganda